

Hāiasoag se pure'ag Pasefika 'oris la sur se ut ne noh pū'atā (Managed Isolation) ma karatini (Quarantine)

Kia orana, Noa'ia, Alo, Talofa lava, Mauri, Mālō e lelei, Tālofa, Ni Sa Bula Vinaka, Fakaalofa lahi atu, Mālō ni , tēnā koutou katoa and warm Pacific greetings.

Te'is rogrog ne mou se ut ne noh pū'atā ma karatini ma sui'āk ma puer'āk lelei se 'os pure'ag Pasefika.

'Amis 'uā'uā'āk se te' ne iris ne surum se 'otomis ut nohoag 'i 'e a'sok ne 'oris vāeag fak garuet la matā'ua iris, 'oris kaunohoga, 'oris lelea' ne 'eleaf se irisa, 'otomis famör garue ma pure'aga la noh pār ka ū.

'Amnāki

Ut garueag ne MIQ iā utut ne pumuā se garuet ne la matā'ua Niu Sirāgi la noh matā' se COVID-19 la se surum – la fak se forās ne 'af'af ta ne sok 'e 'on 'ihete' ma 'eagle'ea tā'mana, ka 'āmis ma 'otomis vāegat ma garuet la pārea ma matā'ua 'af'af ta la se forās hoi'āk se ut tūtū ne tore 'e Niu Sirāgi.

Ut garueag ne MIQ gat ke av a'sok jene se 'oris ut nohoga 'e Auckland ma te' ne ut tūtū ne tore la taria forās ne 'af'af ta se pure'aga. Te' ne jen 'i a'vavihān famori 'e laloag ne pure'aga 'e av ne la pō 'e 'af'af ta la sur se ut nohoga la karatin, ma iris ne noh hāi'eleag ma ta le'et ne pō 'e 'af'af ta ne a'noa la noh pū'atā 'e 'oris hanua, la sur tape' ma se ut ne noh pū'atā (managed isolations).

'Amnāk ne ut ne noh pū'atā (managed isolations) 'i la matā' la famori la se 'es hoi'āk 'e COVID-19 ka kat seminte hō' ra se 'os pure'aga. Famör ne la surum se Niu Sirāgi kop la noh 'e ut ne noh pū'atā ne karatini la hāiasoag se fu'āk ne forās ne COVID-19. Nōnō ka 'āe pō 'e COVID-19, ne ma 'on hunit ne 'āe aier'āk 'āe pō 'e COVID-19, ma 'āe kop la noh 'e ut nohoag ne karatin ta la hāiatāuag ma terān 14. 'Amis nā 'otomis vahia la rē la ut ne noh pū'atā ma karatin ta la ut ne noh fūrmāria ma lelei 'e av ne famori la sur la noho e.

Te'is 'amnāk he his ne la hāiasoag la sui'āk a'taf se 'āea ne hāiasoag tapenet tae la nā se 'āe 'e av ne la sur la noh karāu 'e ut nohoag ne MIQ.

Surut se ut nohoag ne MIQ

- 'E avat ma ne ta le'et 'e maj ne mǎūr fakforo la rak'āk ne rogrog ne 'oris kel'akit hūn se COVID-19 ne iris pō 'e 'af'af ta iris kop la sok'āk noh pū'atā 'e 'oris hanua ma ʔaupir se te' ne foh 'atakoa ne rak'āk vahia se avat ne garue potsusun la sur'āk iris se ut ne la karatini.
- Kop ma garue tāla osia la potsusun 'oris la surut se ut ne karatini la noh karāu, famör ta'ag pō av la ös iris la potusun 'e av ne iris la noh väe 'e 'oris ut nohoga, fak se a'potsusun ne tē ne mou se te' ne iris ne tore 'e kaunohoag ta ne ma maŋmaŋ 'e laloag rī ne kop la ma 'on le'et la mata'. 'E av 'atakoat ne la osia te'i, famör te'is la noh haŋasoagam 'e ta tīmit 'e welfare, ma iris tape' ma la pō la a'es'ao'āk famör la hōl'āk fāeag se fāegat ne iris 'inea ka taf sin nōnō ka pā 'es.
- 'E haifāeagagat ma le'et ne garue se maj ne mǎūr fakforo, le'et ne famör ne rak'āk iris pō 'e COVID-19 kop ma la pō la hoa' ta le' he his 'e 'oris kaunohoag ta ma iris se ut ne noh karatini. Tē te'is la sok a'ti' hūn se ta noanoat ne la sok se kaunohoga.
- Ut garueag 'i Health line ma DHBs la garue ag'esea ma famori la hugag'esea se ta av het ne lelei ka ʔatiʔat se irisa la hoa' irisa se ut nohoag ne ös vahia.
- Te' ne motoka ne la a'es'ao'āk la tǎe lelea' ne pō 'e 'af'af ta ma 'oris protective screens la väea iris 'e famör ne höt 'e motoka ta 'e le'et ne ulia motoka ta ma iris la ka'āk ha' 'atakoa ne mou se PPE. Te' ne motoka ne a'es'ao'āk se garue te'is kop la a'ma'ma' a'lelei pa'u 'e vahiʔag ne hoa' ne famori.
- Te' ne famör ne la hoa' se ut nohoag 'i kop la ka'āk ta mask het 'e av 'atakoat ne la haŋho'ag irisa ma la hele' se 'oris rumu 'e ut nohoag ne karatin ta.

Ös a'potsusun tē ne la ho'a la haŋatāuag ma terān 14.

'Amis rak'āk la ho'am te' ne tē ne kop la a'es'ao'āk 'e te' ne terāni:

- Ha'u — la haŋatāuag ma gasav 'atakoat. Le'et la aier'āk la ma 'af ruʔa 'e ha' peapera la pō la sop 'e 'oris noh luket 'e ut nohoag ta'ag.
- Vāi ne 'af'af fakforo: Figalelei ma hoa' ma 'äe te' ne vāi ne 'äe kop la 'ese.
- Tē mou se rī kakouga: fak se, sop ne ruk 'ala ma poras porasag 'ala, tē la jāj leva ma tē'em'em se 'af'af 'on haŋina.
- Tē mane'ag ne la a'popotoa ma a'sorsor se 'äe ma 'ou lele'a ne 'äe 'ese. Hoa' te' ne devices ne la haŋasoag la a'luken av het ne 'a'us la noh pū'atā. Kel ma' 'e TV ma Wi-Fi 'e 'ou rum ta ka kat tög 'e ra.

Ut nohoag ne noh pū'atā (Managed isolation) ma karatini noh pār ma ū

- Ut ne nohoag ne noh pū'atā (Managed isolation) ma karatini noh pār ma ū ma 'on hāiasoag ma'oi hoi'āk la pō.
- Ut garueag 'i hoi 'e famör garue se maj ne mǎür fakforo, hotel ma famör garue se matanitū ta.
- 'Ou tīmit ne garue 'e ut nohoag 'i hoi 'e nāsi ne garue 'e laloag ne aoa' 24 terānit, terān 7 'e laloag ne gasav ta la hāiasoag se 'āe nōnō ka kamat la kokon'āk ta tēet se 'āe ne 'ou kǎunohoag ta 'omus mǎür fakforo ne 'af'af ne filo'u ne ma ta hūn hoi'akit se 'omus mǎür fakforo.
- 'Āe la pō tape' ma la hāifāegag ma ta mental health clinician 'e utut ne 'āe noh pū'atā ma nāsīt la pō la hāiasoag tape' ma nōnō ka pā 'es.

Tög ne nohot 'e MIQ

- 'Āe kat a'noa tög ra 'ou nohot 'e ut ta'ag.
- Te' ne tē ne la togi, nōnō ka kop la tög tǎe af'āk sin 'e ut te'is.

Kel'āk hūn se COVID-19

- Nōnō ka 'āe rak'āk pō vahia 'e COVID-19, 'āe kal a'noa kel'āk hoi'āk ra.
- Nōnō ka 'āe noh hāi'eleag ma ta le'et ne pō vahia 'e COVID-19, 'āmis la kel se 'āea 'e ta av ne la fāi a'vāh hūn se COVID-19. Terān 'i fu'āk se 'on 3 ne terāni ma 12 'e av het ne 'āe la noh karāu 'e ut 'i.
- 'Āe kop ma la kel'āk nōnō ka 'āe pō 'e faki'oag ne 'af'af ta ne ma 'on le'et ne 'oris rumu noh 'e ut 'eseat ne 'āe noho e ma rak'āk ne iris pō 'e 'af'af ta.

Ka tes tāla nā se 'āe 'e av ne la sur se ut ne noh pū'atā (Managed Isolation) ma karatini (Quarantine Facility)?

Tēhā'uāg te'is Welcome pack

- Se te' ne iris ne la noh 'e ut 'i 'e MIQ la nā se irisa tēhā'uāg hete'is Welcome Pack la tǎria iris ma la rak'āk te' ne rogrog pumuā 'e av ne iris la noh pū'atā karāu 'e Managed Isolation. Rogrog 'i la rak'āk se irisa te' ne tē ne la a'soko 'e av ne iris la noh pū'atā 'e Managed Isolation 'e laloag ne terān 14 ma te' ne kǎinag rogrog ne kop ma la 'es'ao se iris tape' ma.

- Te' ne rogrog 'i la hōl'āk se fāeag Pasefika se iris ne la sur se ut ne noh pū'atā 'e MIQ la 'inea toton te' ne tē ne la hāiasoag se 'oris la noh karaut 'e ut 'i.
- Te' ne puk aier'ākiaḡ 'atakoa ne mou se av ne la kel'ākī (Testing), aier'ākiga la kel'āk (Consent) ma kel'āk fakmurit (Final Health Check) hūn se 'af'af ta la nā 'e te' ne kḡinag fāega.

Ut la noho

- 'Āe la ma 'ou rumut la a'pa'āk a'vāh 'e ut ne noh pū'atā 'e laloag ne av 'atakoat ne 'āe la noh 'e tae. La hat ma a'hāe'āk tape' ma te' ne famōr ne la sur ag'esea ma 'āea. Pete, kuruga, takaga ma hḡ'takaga la nā tape' ma 'e ut 'i ka ma 'on tē 'on rērege 'āe kop ma pō la ho'am 'e ou hanue ta la pō la hāiasoag se 'āe la noh lelei ka fūrmariaḡ.
- 'Ou garue la matḡ' ma a'ma'ma' 'ou rum ta. Nōnō ka 'āe la rēmane'āk ta tēet, 'āe kop ma la tōḡ te' ne tē ne 'āe la rēmane'āk.
- Hot la huḡ lḡ lelei ma hā' sika la ma 'on utut la nā ma vāe a'vāh 'e laloag ne utut ne 'āe noho e.

Tēla'ā ma Tḡnu

- 'Eu tēla'ā se 'iom tī ta ne 'amah ta, 'ātē iḡniḡ ta ma 'omoe ta la hoa' roaf se 'ou rum ta ma la rou 'e sisi 'e hūn ne 'ou nu'suḡ ta. Te' ne tēla'ā ma tḡn ne pā 'es hoi'ākī kop la 'āe la tōḡ. 'Āe la pō se' ma la tōḡ 'eu tēla'ā 'e ut 'i la iris la a'hele'uoḡ se utut ne 'āe noho e 'e koroa ne tōḡ'āk tē se nohnoh 'on famori (supermarket) ne koroa riri'l (local shops). Tē 'i 'āe kop la 'āe la tōḡ 'e 'ou monē.
- 'Āe la pō se' ma la hilia ne tes ta 'āe la 'ā 'e te' ne tēla'ā ne fā' ma af'āk sin. Hāifāegag ma kḡugarueagat 'e ut ta'ag nōnō ka 'āe ma 'ou sḡio' hūn se 'oris tēla'ā, ne kat āf ra 'e ta kḡinag tēla'āat ne ma 'ou 'af'af fakfor ne kop la 'ā 'e ta kḡinag tēla'āat. Te' ne tē ne pā 'es se 'amnāk ne 'ātē 'ḡamis la nā vahiḡ la a'sok, hat tape' ma pā 'ese se tēla'ā ne la āf se ta kḡinag 'af'af fakforot ma tēla'ā ne iof'āk se ta 'āag 'on ta kḡinag famorit ne 'oris ag fak hanua.
- 'Āe kop la 'ātē 'e 'ou rum ta ma ha' la sur se ta rum 'on ta le' hoi'ḡakit ne pāe hḡiagag 'e ta ut 'eseat ma 'ātē ma 'ou kḡumane'aga ma kḡunoahoag ta. 'Āe ha' la hḡivāeag 'eu tēla'ā ma tḡnu ma ta le' hoi'ḡakit ne kat noh ag'esea ra ma 'āe 'e 'ou rum ta.

A'ma'ma' tē

- Famōr garue ha' la sur se 'ou rum ta, 'amnāk te'is la matḡ'ua 'āe ma 'otomis famōr garue.
- Matḡ' 'ou rum ta la ma'ma'. 'ḡamis la nā se 'āea te' ne vḡi ne la a'es'ao'āk se a'ma'ma' tē la pō la 'āe la a'ma'ma' 'ou rum ta.

- Tauele ma hātakaga la nā la a'es'ao'āk ka kat tōg ra. Ut la sop hā'u la noh sāe 'e av 'atakoat ne 'āe la noh 'e ut ne noh pū'atā.
- 'E av ne 'āe la rou ut ne noh pū'atā, 'ou rum ta la a'ma'ma' 'e famōr ne majāu se a'ma'ma' tē.

Matā'ut se mǎūr fakforo

- Ma 'on tīmit se maj ne mǎūr fakforo tā 'e ut ne 'āe noh pū'atā.
- Nōnō ka kat ne'ne' ra, hāifāegag ma tīmit se maj ne mǎūr fakforo ut ne 'āe noh pū'atā la pō la kel se 'āea.
- Famōr garue 'e utut ne 'āe noho e la pō tape' ma la hāiasoag se te' ne tē ne pā 'ese se vāi se 'af'af fakforo ma tē ne pā 'es 'e koroa ne tōg'āk vāi se 'af'af fakforo.

Te' ne foh ne 'amis far'āk la 'āe la tūpiri la matā'ua 'āe ma 'os pure'aga la noh ū

Nōnō ma 'e laloag ne 'ou rum ta

- **'Āe kop la nōnō ma 'e laloag ne 'ou rum ta** ma aier'āk ke la hot la la' se ta av het ne fāi la kel se tākū, ne 'āe fāi 'ou av het la hot la seksek 'e sisi ma huāg lāg ne hā' sika ne ma 'on tēet sok a'ferehit fakse ta rāhit sok 'e ut ta'ag ne rue ti'ut sok se pear ta (earthquake) ma tae se utut ne 'āe noh pū'atā.
- **'Āe aier'āk ke la sāe 'ou nu'suār ta se tēet ne hunit ne rak'āk ma āf'āk 'e rere ne av ne la tae 'eu tēla'ā ne la teak 'ia 'ou hā' ne sopo.**
- 'Ou nu'suār ta kop la noh pā 'e te' ne ava.

Kāp'āk ta mask het

- 'Āe kop la kāp'āk ta mask het ne pō la vāh ma tafir'āk ne la nā se 'āea 'e utut ne 'āe noh pū'atā e.
- 'Āe kop la kāp'āk ta mask het 'e av ne la sāea 'ou nu'suār ta se ta tēet ma.
- Ag'esea ma av ne la sāe 'ou nu'suār ta la teak 'eu tēla'ā, hā' sopo ne ta tē hoi'akit ne rou 'e 'ou hūn ne nu'suār ta, av ne pā 'es hāiasoag se ta 'af'af fakforot, tape' ma se kel'akit hūn se COVID-19 ne 'e av ne la hot se ut ne la seksek 'e sisi ma huāg lāg ne hā' sika. 'Āe kop la kāp'āk ta mask het 'e av ne la hō' se 'ou rum ta.

Kat 'es la' ʻāsit aier'āk se ta le'et

- 'Äe ha' la sur'āk ta le'et se 'ou rum ta la ʻās se 'äea ne la' se ta rum 'on ta le' hoi'akit.
- 'Ou ʻāunohoag ta ma ʻāunane'aga kat aier'āk ra la leuof la ʻās se 'äea 'e utut ne 'äe noh pū'atā.
- 'Ämis 'inea ne tē te'is noanoa ʻāu. Tē te'is la a'sok la matā'ua 'äe ma te' ne iris ne tore ma la fu'ākia forās ne COVID-19.
- WiFi 'e ut te'is kat tōg 'e ra ma 'äe la pō se' ma la a'es'ao'āk la noh ʻāiʻāinagag ma ʻāunohoga.

Kat ʻāiväeag ra ta tēet

- Kat aier'āk ra la ʻāiväeag sikā, lighters, vapes, telefon, tēla'ā ne ʻānu ne te' ne tē ne mou se 'äea ma ta le' hoi'akit ne kat noh ra ma 'äe 'e laloag ne 'ou rum ta.

Nōnō ma 'e laloag ne 'ou ʻāi'āpiāg ta

- 'Äe kop la nōnō ma 'e laloag ne 'ou ʻāi'āpiāg ta 'e te' ne ava. 'Ou 'āi'āpiāg ta' hün'āk se 'ou ʻāunohoag ta ne kop ma la noh ma 'äea 'e laloag ne 'ou rum ta.
- 'Äe la pō ke la ʻāi'eleag ma famör ne tæe 'e laloag ne 'ou 'āi'āpiāg ta' ma kop la noh väevā la mīta ruā 'e famör ne tore.

Hā sikā ne vaping kat aier'āk la a'sok 'e laloag ne 'ou rum ta.

- Smoke alarms 'e 'ou laloag ne 'ou rum ta la pō la tō 'e av ne kefkef ta, masun ne leum 'e fun tēla'ā, ma te' ne ʻās ma masun ne la hoto la tæe se irisa. 'Äe la kao foh nōnō ka 'äe 'inea lelei 'äe a'sok ta tēet ne rē la he' motoka ne rāh ta ka kat 'es ʻāhit sok ma a'sok ne tē 'i la pō la hō' se ta sāmān'akit 'e rēko kaoag ne foh ne matanitū ta.
- Ut ne la hā' sikā ma vaping la väe se te' ne iris ne pā a'es'ao'āk ut 'i ne noh pū'atā 'e MIQ.
- Av het ne väe se ut 'i ma 'on tohiāg ma, 'e av ne 'äe 'e ut ta'ag, 'äe kop la noh väevā la ʻāi'āuāg ma mīta ruā 'e ta le' hoi'akit. Famör garue 'e ut ta'ag la rak'āk se 'äe ne av hes ta la hoto se ut ta'ag ma la rē tapen a'es'ao'āk ne ut ne la hā' sikā. Te' ne ut ne la hā' sikā la noh matā'.
- 'Äe ha' la 'es 'e ta vait ne matanitū kat aier'āk fak foh ra fakse illegal drugs, substances ne tēet ne fakse se tē 'i. Nōnō ka 'äe la ræe ma tē 'i fakse illegal drugs ne substances, ma la pō la pirismāne la hoa' fakfoh 'äe.

Noh väevā la mīta ruā

- 'Äe kop la noh väevā la haitauāg ma mīta ruā 'e ta le' hoi'akit ma gat ke iris ne tae 'e laloag ne 'ou kau'apiāg ta (gat ma ke iris ne noh 'e laloag ne 'ou rum ta ma 'äe).

Rak'āk ne tēet ne 'äe kat 'oaf ra sin ne tēet ne kat lelei ra

- Nōnō ka 'äe a'häe la rak'āk 'ou a'häe hūn se tēet ne 'äe kat 'oaf ra 'e avat ne 'äe noh 'e ut ta'ag, figalelei ma sākior se ut te'is Complaints section ne tae 'e laloag ne 'ou tēhauāg hete'is Welcome Pack. Nōnō ka ma 'on tēet kat 'oaf ra, 'äe la pō la rak'āk se famör garue 'e ut ta'ag ne se Wellbeing Coordinator. Nōnō ka kat 'oaf ra se togit se 'ou saio' ne la nāaf, 'äe la pō se' ma la nā fakgarue (formal complaint) 'e ut fo'ou te'is online 'e Contact Us page 'e website ne MIQ 'e: www.miq.govt.nz.

'E utus tāla la pō hāiasoag

- Nōnō ka 'äe pā 'es hāiasoag 'amis a'ne'āk la 'äe la hāifäegag ma ta le'et. Pō se' ma la famör garue 'e ut garueag ta'ag, ne 'ou GP ta, ne kop ma 'ou kau'ane'ag 'elet ne le'et 'e 'ou kau'anohoag ta.
- Nōnō ka pā 'es hāiasoag se te' ne 'amnāk ne la a'sok 'e te' ne terāni fakse ös ta tēet, kakou ne 'äe, ma kap'āk ne ta hā'ut, 'amis pā 'es la 'äe la far'āk la le'et 'e 'ou kau'anohoag ta ne ta famorit ne la pō la hāiasoag se 'äea la noh ag'esea ma 'äe 'e ut ne noh pū'atā.
- Nōnō ka kop la la' pöpör se ta av het ne fai a'vāh la kel se taku 'e av ne la noh 'e ut ne noh pū'atā, 'äe kop la far'āk la pō aier'ākiāg te'is medical exemption.
- Se te' ne hāiasoaga se noanoa ma 'af'af ne sok se filo'u la pō la he' se nampā te'is 0800 652 535.

Rō'aitu ma ut ne rē a'häe

- 'Äe la pō se' ma la a'es'ao'āk ta utut 'e laloag ne 'ou rum ta la a'sok rō'aitu, rē a'häe ne 'io hō' se ta tēet ne noh hāisok'ākiāg 'e sal fo'ou te'is se rō'aitu ag'esea ne hāikainagag ma 'ou pure'ag fakrotu. 'Äe la pō se' ma la a'sok tē 'i 'e sal fo'ou 'i virtual.

Aragvaka ma Ala

- Kop ma kat aier'āk ra la 'äe la hot la tēag'esea 'e ta aragvakat ne alat nōnō ka 'äe tae 'e utut ne noh pū'atā, pō 'e 'on mamār ma raksa' ne tē te'is la ti' se' 'e rēko ti' ne famör ne la hāi'opoag se ut 'eseat la pō la forās'āk 'af'af ta. Rē a'häe la pō la hā' āf'āk ma fāmuāg ne al ta se vāhiāg ne 'ou terān 14 ne noh pū'atā ne ao ta sal hoi'akit la pō la 'äe la kel se garue te'is 'e sal fo'ou te'is online.

- Kat 'es aier'ākiget se te' ne famör ne noh pū'atā la hot 'e ut ne karatini ne ma 'oris faki'oag ne COVID-19.

Rou ne ut ne nohoag ne noh pū'atā

- 'Äe kop la noh 'e ut ne noh pū'atā la haitauag ma terān 14 la kamat 'e avat ma ne 'äe sur se ut ta'ag.
- 'Äe kop la aier'āk mumuam 'e ta Health Practitioner ne 'äe lelei ma kat 'es hoi'āk ra 'e 'af'af ta ka kat seminte hö' ra se 'ou kaunohoag ta ma pure'aga. Tē 'i la a'mou sok 'e av ne:
 - 'ou rogrog ne kel'āk ta hün se COVID-19 'e terāni te 'on 12 la rak'āk ne kat pō hoi'āk ra 'e 'af'af ta ma
 - rak'āk tape' ma 'e Health Practitioner ne kat 'es faki'oag hoi'akit ra se COVID-19.
- Te' ne tē la sui'āk a'taf ma rogrogo la nā 'e avat ne 'äe pō la rou ut ne noh pū'atā ma av ne la hö' se 'ou hanue ta.
- Nōnō ka 'äe la kat 'oaf ra la a'sok kel'akit hün se COVID-19 'e terānit tē 'on 12 ne iris aier'āk 'äe kop ma 'af'af ta noh la ma 'e 'äea, 'ou nohot 'e laloag ne ut ta'ag la sok'āk se muā ma 'äe kal aier'āk ra la rou ut ne noh pū'atā. 'Äe la pō se' ma la noh la hele' 'e terān 28.
- 'Amis kop ma la sok'āk 'ou noh ta nōnō ka ma 'on famör hoi'āk räe pō 'e 'af'af ta 'e utut ne 'äe noho e ma kop la sākior hoi'āk. 'Amnāk te'is la a'jeamjeman forās ne COVID-19 'on la hot se pure'aga.

'Is 'atakoa ma 'os garuet la mata'ua Aotearoa, Niu Sirāgi la pärea ma ū 'ia 'isa. Fāiākse'ea 'e a'sok ne 'ou väeag garue te'is.